

Sabroe og Stauning. Af »hændelserne« savner man en nærmere skildring af begivenhederne i 1920 om »grænsen«, hvad der skyldes, at Vanggaard andetsteds udførligt har fortalt om sin delta-gelse heri ud fra et Dannevirke-standpunkt.

Foruden bidrag til den politiske historie giver erindringerne gennem barndomsoplevelserne i Vendsyssel mange interessante bidrag til kulturhistorien. Man læse f. eks. udtalelserne om forbud mod spytning i jernbanekupeer og rigsdagsmandens bemærkning om, at sådant kunde ikke indføres før der var opdraget en ny, ikke spyttende generation. En cyklist på »Væltepeteren« betragtedes i V.s barndom som et fænomen, der fik børnene til at løbe ud til Kongevejen for at nyde synet, og en gårdejer, der, når han en aften om ugen gik til stationen, havde ild på en cigar, fik forkarlen til at opkaste det betænkelige spørgsmål om sådan en mand nu også kunde blive ved gården!

V.s stærke historiske interesse giver erindringerne mange vidnesbyrd om. Særlig Sønderjyllands historie var han optaget af (hvad anmelderen af taknemlig erfaring ved).

Specielt museumsfolkene har god grund til at nære taknemlighed mod Vanggaard for den store indsats, som han gjorde for det nye nationalmuseums bygning, og som udførligt omtales i erindringerne. Yderligere gjorde han sig fortjent gennem sin resultatrige virksomhed for at skaffe økonomisk støtte til provinsmuseerne. (Jfr. »Fortid og Nutid«, XVI, Side 368).

På en enkelt meningsforstyrrende trykfejl er det måske rimeligt til slut at gøre opmærksom. S. 276 omtales dronning Margretes sejr 1389 over kong Albrecht af Sverige som slaget ved »Falan«, hvad der vel er trykfejl for »Falan«. Slaget stod jo i nærheden af Falköping, ved Åsle, hvor der også i 1896 rejstes en mindesten for det (se f. eks. Bo V:son Lundqvist: Falköpings historia. I. 1940).

Holger Hjelholt.

Tøjhusmuseets Skrifter 1.—4. Hefte.

I 1945 paabegyndte Tøjhusmuseet en Række videnskabelige Publikationer »Tøjhusmuseets Skrifter«, som nu foreligger med fire Afhandlinger: »Sværdfeveren Gottfried Leygebe« af *Ada Bruhn*, »Glavindet, dets Oprindelse og Udvikling«, af *Martin Ellehaug*, »Danske Orgelespingoler med Enhedspatroner« af *Egon Eriksen* og »De Rasmussenske Revolvergeværer« af *Arne Hoff*. Det er fire Afhandlinger af ret forskelligt Omfang og Anlæg, hvis specielt klingende Titler maaske ikke umiddelbart frister selv historisk orienterede Læsere. En detailleret Anmeldelse af alle fire Hefter vil derfor paa dette Sted føre for vidt.

Den mindst specielle er Nr. 1, Ada Bruhns Afhandling om Gottfried Leygebe, der er lagt an som en kunsthistorisk Monografi og utvivlsomt henvender sig til Læsere uden for Kredsen af vaabenhistoriske Specialister.

Schlesieren Leygebe (1630—1683) er bl. a. Medaillør, Jernskærer, Kobberstikker og sidst, men ikke mindst Sværdfejer, d. v. s. den Kunsthaandværker, som »monterer« Vaabnene, ikke at forveksle med Klingsmeden, der forfærdiger selve Sværdklingerne. Han er fra 1667 til sin Død i Tjeneste hos den store Kurfyrste i Berlin, og Oplysningerne om hans Liv og Værker har hidtil været spredt i forskellige Museumskataloger, Tidsskrift- og Leksikonartikler. Paa Grundlag af disse trykte Kilder er der først i otte Smaaafsnit givet en Fremstilling af Leygebets Virksomhed i Almindelighed, mens niende og længste Afsnit, om hans Kaardefæster i Særdeleshed, naturligvis er Afhandlingens Tyngdepunkt. Tøjhusmuseet ejer fem af hans særprægede jernskaarne Barokfæster, to andre findes paa Rosenborg, der ogsaa ejer Leygebets i een Jernblok udskaarne Rytterstatuette af Kejser Leopold I. I Kataloget over en nu opløst udenlandsk Vaabensamling findes en Afbildning af det eneste med Leygebets Navn signerede Fæste, og det er paa Grundlag af stilistisk Lighed med dette, at hele denne Gruppe Kaardefæster tillægges denne Kunstner. I en Række illustrerede vaabenhistoriske Værker og Kataloger har Forf. fundet andre lignende Fæster, saaledes at Antallet af Leygebefæster bringes op paa 23.

Det er paa mange Maader en charmerende Bog; den giver et karakteristisk Billede af en Hofkunstners besværlige Stilling ved et Fyrstehof i det 17. Aarhundrede, og det vaabenhistoriske Hovedformaal, Opsporingen af Leygebets Kaardefæster, er sikkert naaet, saa vidt som det var gørligt inden for et krigsafspærret Lands Grænser. Ogsaa Ikke-Specialister vil kunne mere sig over de rent udfantastiske Former, saadanne dekorative Kaardefæster kunde antage. Analysen af Stilfællesskabet mellem disse og Kunstnerens øvrige Arbejder virker i det hele overbevisende.

Paa den anden Side kan der nok rejses adskillige Indvendinger mod Bogens Plan og Detailudarbejdelse, der ligesom mangler den sidste Affiling. Baade i Forordet og senere siges det, at Arbejdet ikke er udtømmende, men netop derfor havde det nok været klogt at begrænse de altfor mange lidet indholdsrige Fodnotehenvisninger i de første Afsnit og erstatte dem af et Par almindelige Henvisninger til de relativt faa trykte Afhandlinger, hvorpaa disse næsten blot refererende Afsnit bygger. Disse vilde saaledes bedre have opfyldt deres saglige Mission: udelukkende at lægge op til den vaabenhistoriske Finale, som jo rummer, hvad der er af nyt i Afhandlingen.

At Forf. ikke har fundet frem til al den tilgængelige Speciallitteratur, hvor der findes Oplysninger om Leygebets Arbejder, er derimod ikke at undre sig over, da denne Kunstner har virket paa mange forskellige Felter, som hvert især repræsenterer et lille Ocean af Faglitteratur.

Serien »Tøjhusmuseets Skrifter« bør ikke overses af den kulturhistorisk Interesserede, det viser allerede de nu udkomne Hefter. Saaledes bygger Afhandlingerne Nr. 3 og 4 fuldstændigt paa hidtil ubenyttet Arkivstof og giver adskillige Oplysninger til det 19. Aarhundredes Industri- og Haandværkerhistorie.

H. D. Schepelern.